

Oppdatert av Konkursrådet 6. august 2010

Konkursrådet har laget en presisering av anbefalingen for innberetning av straffbare forhold. Denne legger opp til en siling av sakene og har som formål å få lokalisert ressursene til de riktige sakene.

Konkursrådet foreslår blant annet at bostyrer ikke anmelder straffbare forhold som vedrører skatt og avgift, men at det sendes melding til kontrollmyndigheten for videre saksbehandling og evt. anmeldelse til politiet. Ordningen skal prøves ut i Oslo høsten 2010, men Konkursrådet mener den på sikt bør bli landsomfattende. Anbefalingen har vært forelagt riksadvokaten.

1. Innledning

2. Lovbrudd på områder hvor det offentlige er fornærmet

3. Lovbrudd hvor boet er fornærmet

- [a. Straffeloven § 281](#)
- [b. Straffeloven § 282](#)
- [c. Straffeloven § 283](#)
- [d. Straffeloven § 284](#)
- [e. Straffeloven § 285](#)
- [f. Straffeloven § 286/regnskapsloven § 8-5, bokføringsloven § 15](#)
- [g. Flere straffbare forhold/gjentagelsestilfeller](#)

4. Lovbrudd hvor andre enn det offentlige og boet er fornærmet

5. Oppsummering og anbefaling

Innberetning av straffbare forhold

1. Innledning

I henhold til [konkursloven § 120, 1. ledd nr 5, jf konkursloven § 122 a](#) skal bostyrer innberette antagelser om straffbare forhold til påtalemyndigheten. Loven synes i liten grad å åpne for unnlattelse av å varsle politi/påtalemyndighet dersom bostyrer først har avdekket et straffbart forhold som for øvrig tilfredsstiller kravene til innberetning.

Konkursrådet har i sin anbefaling om innberetning av straffbare forhold presisert at innberetningsplikten gjelder alle straffbare forhold som har forbindelse med skyldnerens økonomiske virksomhet, uavhengig av om disse er alvorlige eller ikke.

Det rettslige utgangspunktet kolliderer med den praktiske verden. Selv om de fleste politidistrikter har opprettet økoteam, opplever bostyrerne at konkurssaker henlegges i stort omfang på grunn av manglende kapasitet. Dette gjelder i særdeleshet ved Oslo politidistrikt. Det antas at bostyrerne i mange politidistrikter foretar en siling av hva som innberettes av straffbare forhold, evt. at behandlingen av de straffbare forhold gjøres summarisk. Dette fører igjen til at politiets grunnlag for videre etterforskning kan bli svakt, selv i de mer opplagte sakene.

Det ser ikke ut til at ressursituasjonen i politi og påtalemyndighet vil bli styrket i en slik grad at man kommer problemene til livs på kort sikt. Det er derfor ikke til å komme utenom at det er nødt til å skje en siling av hvilke saker som blir behandlet strafferettslig. Konkursrådet vil derfor komme med en fornyet anbefaling som legger opp til en praktisering av loven som medfører at bostyrerne i større grad bidrar til at man får lokalisert ressursene til de riktige sakene.

All den tid det faktisk finner sted en siling, eller unnlattelse av å behandle alle straffbare forhold grundig, bør det anbefales rammer som gjør at man får en ensretting av innberetningspraksis.

Det presiseres at en slik faktisk innsnevring av innberetningsplikten bare er ett virkemiddel blant flere. Erfaring viser at det er synergieffekter å hente i et mer utstrakt og dynamisk samarbeid mellom politi/påtalemyndighet, skatteetaten og bostyrerne.

Ved utarbeidelsen av en slik anbefaling om innsnevring av innberetningsplikten må kryssende hensyn avveies. Det er regionale forskjeller politidistriktene imellom når det gjelder oppfølgingen av konkursskriminalitet. Det må derfor tas høyde for at man ikke legger terskelen i anbefalingen slik at bostyrerne i enkelte distrikter avstår fra å innberette forhold som per i dag får en strafferettslig oppfølging. Videre må anbefalingen ivareta politiets behov for å ha et tilstrekkelig

informasjonsgrunnlag om totaliteten i skyldnerens kriminelle aktivitet når det skal besluttes om etterforskning skal iverksettes, eller saken henlegges. Videre bør anbefalingen ikke utformes slik at for eksempel konkursgjengangere kan unndra seg straffetrusselen ved å tilpasse sin kriminelle aktivitet til terskelverdiene. På den annen side bør anbefalingen bidra til at man rent faktisk oppnår en mer hensiktsmessig strafferettslig behandling av konkurssakene.

Konkurskriminalitet er "multikriminalitet", og det er utfordrende å utarbeide en anbefaling om innsnevring av innberetningsplikten som blir hensiktsmessig og treffende i forhold til alle de straffebud som er aktuelle. Det kan være fordelaktig å benytte en tilnærming hvor man grovinnleder i de tilfeller hvor det offentlige er fornærmet, og de tilfeller hvor boet er fornærmet.

Lovbrudd på områder hvor det offentlige er fornærmet vil regelmessig falle inn under en kontrollmyndighet. Konkursrådet foreslår derfor at bostyrer ved slike lovovertridelser skal rapportere direkte til kontrollmyndigheten, som igjen foretar en helhetlig vurdering av om anmeldelse skal inngis. Det antas at dette vil medføre en avskalling av antall saker som må vurderes av politiet, hvilket igjen medfører at man frigjør ressurser. Se mer om dette nedenunder.

2. Lovbrudd på områder hvor det offentlige er fornærmet

Konkursrådet har i brev av 2. februar 2009 til Skatt Øst foreslått at bostyrer ikke anmelder straffbare forhold som vedrører skatt og avgift, men at det sendes melding til kontrollmyndigheten for videre saksbehandling og evt. anmeldelse til politiet. Konkursrådet mener dette også på sikt skal anbefales som en landsomfattende ordning. Skatt Øst har utarbeidet et skjema til bostyrerne som skal benyttes til slik melding. Skjemaet følger denne anbefalingen som [vedlegg 1](#).

Skjemaet legger opp til den ordning at bostyrer skal orientere om at det er sendt melding til kontrollstatene om forholdet ved at brevet til kontrollmyndigheten går i kopi til politiet. Når politiet skal vurdere om det skal åpnes straffesak, bør man ha oversikt over totaliteten i de forhold som avdekkes. Slik kunnskap er også viktig for samhandlingen mellom politi og kontrolltater når det gjelder valg av saker man i fellesskap skal bruke ressurser på å forfølge.

3. Lovbrudd hvor boet er fornærmet

I den nåværende anbefalingen fra Konkursrådet om behandling av straffbare forhold er hovedvekten lagt på den egentlige konkurskriminalitet, nemlig overtridelser av gjeldskapitlet i straffeloven, samt regnskapsovertridelser. Nårværende anbefaling bygger på det som allerede er gitt av anbefalinger, men med en presisering som på enkelte punkter medfører at man innfører nærmere bestemte terskler for innberetning. Det må fremheves at det som er beskrevet om undersøkelsesplikt, dokumentasjon, bevissikring etc. fortsatt skal følges. Målet er at straffbare forhold innberettes med større presisjon og med bedre dokumentasjon når man frigir ressurser hos bostyrer til å fokusere på færre tilfeller av straffbare forhold enn hva som følger av dagens praktisering av loven.

Det er hensiktsmessig å kommentere hvert straffebud for seg, for deretter å trekke frem noen overordnede synspunkter til slutt.

a. [Straffeloven § 281](#)

Det avdekkes og irtteføres et meget begrenset antall saker som knytter seg til overtrjedelse av [§ 281](#). Den mest praktiske siden ved bestemmelsen retter seg mot næringsvirksomhet hvor det er uorden i regnskapene som er av en slik karakter at man har drevet virksomheten uten å ha tilstrekkelig styring. Deler av straffverdigheten kan fanges opp gjennom anmeldelse for regnskapsovertrjedelser, men i de tilfeller hvor mangelen på styringsverktøy har medført betydelig tap for kreditorene, bør bostyrer fortsatt være forpliktet til å innrapportere mistanke overtrjedelse av [§ 281](#). Det anbefales derfor ikke noen endringer i innberetningspraksis i forhold til denne bestemmelsen.

b. [Straffeloven § 282](#)

Det følger av tolkningen av bestemmelsen at terskelen for domfellelse er forholdsvis høy per i dag. Mindre gjeld må normalt kunne betales uten at man kommer i straffeansvar, og kreditorenes tap må være betydelig. Omstøtelsesreglene rekker videre enn straffeansvaret, og det antas at det er lite å

hente på å fastsette nærmere bestemte verdier for når innberetning skal skje. Dette vil også være uheldig, da det vil bero på en helhetsvurdering hvorvidt det skal reageres med straff mot handlingen.

Det innberettes et begrenset antall saker etter [§ 282](#), slik at det er lite å hente på å foreslå noen innsnevring av innberetningspraksis.

c. Straffeloven § 283

Hvis man skal foreslå noen innsnevring av innberetningspraksis i forhold til mistanke om overtredelse av [§ 283](#), bør den rette seg mot vilkåret. Det er ikke noe vilkår at fordringshavernes dekningsmulighet rent faktisk svekkes som en følge av handlingen. Det er tilstrekkelig at handlingen "er egnet" til det. Det kan derfor vurderes om man skal pålegge innberetning kun i de tilfeller hvor fordringshaverne har lidt et tap.

På den annen side er det ofte tilfeldig om skyldneren lykkes i å gjennomføre boforringelsen. Skyldnerens handling kan være like straffverdig selv om den ikke resulterer i et økonomisk tap, all den tid han har opptrådt på en illojal og "egnet" måte til å utføre bounndragelse.

Det må også tas med i vurderingen at det er få tilfeller av overtredelse av [§ 283](#) som anmeldes. Spørsmålet blir dermed om man oppnår noen særlig grad av besparelse ved å legge inn en begrensning i innberetningsplikten i forhold til denne bestemmelsen. Det foreslås derfor å ikke gjøre endringer i innberetning av lovbrudd knyttet til denne bestemmelsen.

d. Straffeloven § 284

I etterpåklokskapens lys kan man ofte bebreide skyldneren for ikke å ha kastet kortene tidligere. Man ønsker imidlertid først og fremst å strafflegge illojal adferd, ikke dårlig fundert optimisme og fremtidstro.

Bestemmelsens alternativ a) om tapt omstøtelsesadgang er lettere å forfølge enn bestemmelsens alternativ b) om tapsbringende virksomhet. Overtredelse av alternativ a) vil nok også i utgangspunktet være mer straffverdig enn overtredelse av alternativ b).

Det foreslås at det inntas den presisering i anbefalingen at det er de grovere tilfeller av tapsbringende virksomhet som skal innberettes. Overtredelsens grovhet er en utpreget skjønnsmessig vurdering som bl.a. vil bestå av lengden på tapsperioden, størrelsen på tapet, samt graden av subjektiv skyld.

Det anses ikke hensiktsmessig å avgrense innberetningsplikten til eksakt bestemte beløpstærskler eller ved en helt fiksert tidsangivelse av tapsperioden. Dette fordi utgangspunktene kan være vanskelig å beregne, slik at verdifastsatte terskler i seg selv ikke vil gi noen mer spesifikk veiledning.

Konkursrådet vil derfor avgrense innberetningsplikten etter bestemmelsens alternativ b) til å gjelde tilfeller hvor den tapsbringende virksomhet har pågått over en lengre periode og/eller fordringshavernes dekningsutsikt har blitt betydelig forringet.

Som nevnt over er det vanskelig å operere med spesifikke terskler i tid og beløp, men Konkursrådet antyder drift i en tapsbringende periode på minst 6 måneder i normaltillfellene, og lengre eller kortere tid alt etter som tapene har vært betydelige eller marginale.

e. Straffeloven § 285

Av allmennpreventive hensyn bør man, etter Konkursrådets syn, ikke innsnevre rapporteringsplikten for overtredelse av [§ 285](#). Overtredelse av [§ 285](#) er i utgangspunktet mer straffverdig enn overtredelse av [§ 283](#). Det vil være et dårlig signal hvis man for eksempel i realiteten tillater "tyveri" fra boet opp til en terskelverdi. Illojal opptreden etter åpning av gjeldsforhandling eller konkurs, og som har til formål å unndra dekningsobjekter, bør forfølges.

f. Straffeloven § 286/regnskapsloven § 8-5, bokføringsloven § 15

I konkurssaker vil de typiske tilfellene av regnskapslovbrudd bestå i at skyldneren i en periode forut for konkurs helt eller delvis unnlater å føre regnskap. Slik unnlattelse straffes strengt, spesielt når det skjer

i kombinasjon med brudd på oppgaveplikten for skatter og avgifter. Unnlatt bokføring og manglende innlevering av årsregnskap er som regel enkelt å avdekke og iverksette.

Det kan vurderes om unnlatt bokføring kan unntas fra rapporteringsplikten hvis det har skjedd i en avgrenset periode forut for konkursåpning.

Det minnes for øvrig om kravene i [bokføringsloven § 7](#) om ajourhold, at *"Bokføring skal skje så ofte som virksomhetens og transaksjonenes art og omfang tilsier. Bokføringen skal være a jour innen fristene for pliktig regnskapsrapportering og ikke sjeldnere enn hver fjerde måned."*

Det foreligger altså ikke nødvendigvis en overtredelse av regnskapslovgivningen selv om regnskapene ikke er ajourført ved konkursåpning.

Straffeforfølgning på grunn av manglende ajourhold bør deles i to typetilfeller; de tilfellene der hvor regnskapsmaterialet forefinnes i komplett tilstand, men hvor selve bokføringen mangler, og de tilfeller hvor det både er svikt i ajourhold og hvor underlagsmaterialet mangler helt eller delvis.

I de siste tilfellene er muligheten for etterkontroll med virksomheten begrenset eller helt avskåret. Ut fra allmennpreventive hensyn bør det ikke gjøres noen endringer i innberetningsplikten i slike tilfeller. Erfaringsmessig er det sammenheng mellom mangelfullt regnskapsmateriale og forekomsten av andre lovstridige forhold, og disse sakene bør fortsatt prioriteres.

De tilfellene hvor underlagsmaterialet eksisterer, men hvor ajourføringen mangler, er en hyppig forekommende situasjon ved konkursåpning. Manglende ajourhold har erfaringsmessig sin begrunnelse i at skyldneren i en siste hektisk periode har hatt større fokus på å finne løsninger for å redde virksomheten enn å forstå bokføringen, eller at man i en håpløs situasjon har kapitulert og unnlatt å utføre de plikter lovgivningen pålegger.

Det er for disse siste tilfellene at man vil foreslå en innsnevring i innberetningsplikten, og da slik at man begrenser innberetningsplikten for unnlatt bokføring i en periode forut for konkursåpning. Kravene til ajourhold av regnskapet er relativt, alt etter om virksomheten for eksempel er avgiftspliktig, og en innsnevring av innberetningsplikten må reflektere dette.

Som nevnt er generalbestemmelsen om ajourhold i [bokføringsloven § 7](#) at *"Bokføring skal skje så ofte som virksomhetens og transaksjonenes art og omfang tilsier."* Det må altså utøves et skjønn i forhold til når det skal reageres mot unnlatt ajourhold, og det er vanskelig å gi noen presis angivelse av hvilke tilfeller som ikke bør innberettes, annet enn at Konkursrådet anmoder bostyrerne om å trekke grensen for innberetning videre enn der den går i dag.

Når det gjelder merverdiavgiftspliktig virksomhet, er det i [bokføringsforskriften § 4-1](#) satt som minstekrav at man skal være à jour med bokføringen hver annen måned. Konkursrådet anbefaler at tilfeller av unnlatt bokføring inntil fire måneder ikke innberettes.

Dersom virksomheten ikke er merverdiavgiftspliktig og ikke har ansatte, vil pliktig regnskapsrapportering være kun én gang per år dersom det er mindre enn 300 bilag i året. Det vil typisk kunne være eiendomsselskaper og holdingselskaper. En ser ingen grunn til å legge inn noen terskler i forhold til brudd på denne bestemmelsen.

Det er forøvrig grunn til å merke seg at ovennevnte anbefalinger må fravikes i de tilfelle hvor virksomhetens og transaksjonens art og omfang klart tilsier at bokføring skulle skjedd langt hyppigere enn minstekravene som nevnt over, jf generalbestemmelsen i [bokføringslovens § 7](#). Konkursrådet finner også grunn til å påpeke at det ligger vesentlige ressursbesparelser i at bostyrerne innberetter regnskapslovbrudd tilstrekkelig presist, og med nødvendig dokumentasjon. Bostyrerne kan her bidra til økt oppklarings- og domfellelsesprosent uten at det øker arbeidsbyrden uproporsjonalt i forhold til de antatte positive virkninger. Som en veiledning følger anbefaling fra Konkursrådet, som er utarbeidet i samarbeid med Oslo PD, hvor dette tema adresseres, se [vedlegg 2](#).

g. Flere straffbare forhold/gjentagelsestilfeller

Avdekkes det flere straffbare forhold bør alle innberettes, selv om ett eller flere av forholdene ikke er omfattet av selvstendig innberetningsplikt etter at denne er innsnevret. Altså; hvis det oppdages ett straffbart forhold som kvalifiserer til innberetning, skal også andre og mindre alvorlige forhold innberettes samtidig.

Avdekkes det flere straffbare forhold, og ingen av disse alene kvalifiserer til innberetning, bør det vurderes om det likevel skal innberettes. Det bør dog overlates til bostyrer å utøve et visst skjønn i forhold til dette. Er forholdene bagatellmessige, kan innberetning unnlates, selv om det er flere.

Det samme gjelder ved gjentakelsestilfeller. Foreligger det kunnskap om at skyldneren har forgått seg tidligere, bør man vurdere om man likevel skal innberette. Det kan være tilfeldig om bostyrer har slik kunnskap, men er han i besittelse av slik kunnskap, må dette telle med i en totalvurdering.

4. Lovbrudd hvor andre enn det offentlige og boet er fornærmet

Ved lovbrudd hvor andre enn boet er fornærmet foreslås det å ikke endre praksis. Disse tilfellene vil ofte omfatte bedragerier og andre mer alvorlige straffbare forhold som fortsatt må gis prioritet både av bostyrer og politi/påtalemyndighet. Det har også en viktig egenverdi at bostyrer videreformidler slike funn og vurderinger til de fornærmede gjennom å omtale dem i innberetningen.

5. Oppsummering og anbefaling

Konkursrådet anbefaler følgende innsnevring i plikten til å innberette straffbare forhold:

- Overtredelser av straffebestemmelser i skatte- og merverdiavgiftslovgivningen innberettes til skatteetaten på eget skjema.
- Overtredelser av [straffeloven § 284](#) innberettes kun hvis overtredelsen er vesentlig; som hovedregel hvis driften i normaltillfeller har pågått i minst 6 måneder etter at insolvens inntrådte, justert for tapenes størrelse.
- Regnskapslovbrudd innberettes slik som beskrevet i punkt 3 f.

Vedlegg 1:

Vedlegg 2:

